

SPRAŠEVALI SO ME, ZAKAJ NE ODIDEM, NIHČE PA NI Povedal, KAM NAJ GREM...

OB PRVI OBLETNICI DELOVANJA VARNE HIŠE

Trpinčenje... Zloraba... Nasilje v družini... Težko je pojasniti besede, ki so postale že tako vsakdanje, da se zdi vsaka razlaga odveč. A ko se dogaja, ima družinsko nasilje neskončno število obrazov:

Za Mihaelo je nasilje alkohol, psovke in udarci, za Vanjo kričanje, lasanje in brce, za Barbaro nekaj, o čemer ne more govoriti, ker je majhna in ne pozna pravih besed. Pa tudi očka je prijazen in Barbara ga ima rada. Nekoč jo je mamica vprašala, zakaj je njen medvedek ves moker. Povedala ji je, da medo joče, ker se boji velike pošasti. Ampak mamica ni razumela, o čem Barbara govori.

Varna hiša je kraj, kjer razumemo, kako je, ko se stvar dogaja. Je prostor, kjer bo lahko nekoč tudi Barbara povedala besede, ki jih mamica ni mogla slišati. Koliko let bo medtem minilo in kako usodno bo očetovo zlorabljanje zaznamovalo Barbaro, ne ve nihče.

Le kateri oče bi lahko storil kaj takega?

Če boš imela srečo, boš lahko nekoč povedala svoji učiteljici.

Ta bo zgrožena povedala tvoji mamici, ki bo obvestila policijo.

Nekega dne boš morda sedela na stolu ob meni in tvoje oči se bodo prilepile name, ko boš pripovedovala o brutalnih seksualnih dejanjih. Žrtev – ti sama. Storilec – tvoj oče. Tvoj pogled bo govoril: »Vem, da mi ne verjameš... Nihče mi ne verjame!« In potem boš morda izbruhnila: »Sama sem kriva!« Trepetala boš kot šiba na vodi, vendar ti bo tudi odleglo – naredila si prvi korak iz labirinta neprave ljubezni, v katerem si se kot majhna deklica izgubila.

Morda bova imeli še malo sreče. Moja kolegica, ki dela s tvojo mamico, bo prenesla nanjo del svoje moči. In po treh mesecih vztrajnega dela si bo morda upala pogledati v oči svoji osebni dramati. Takrat te bo

končno objela in bo rekla: »Verjamem ti!«

Samo upava lahko, Barbara, da bo res tako.

V Varni hiši je od 25. novembra 1996 do 25. oktobra 1997 poiskalo pomoč 43 žensk in 52 otrok, skupno torej 95 žrtev različnih oblik nasilja. Največ je bilo Mariborčank in tistih iz bližnje okolice. V povprečju so bile stare 35 let, večina jih je imela srednjo ali poklicno izobrazbo. Pri vseh traja nasilje leta dolgo in vse so v začetku upale, da bo sčasoma prenehalo. Mnoge niso verjele, da se je to zgodilo prav njim, in vse so se poskušale nasilju izogniti – tako da so storile največ, kar so mogle, da bi ugodile partnerju. Kljub temu se je nasilje v odnosih stopnjevalo, vmesna obdobja miru so bila krajša, strah pa čedalje večji. Nekatere so povedale:

»Želim živeti z njim, vendar brez alkohola, brez strahu in brez udarcev...«

»Ko se nama je rodil otrok, je bilo vse še huje. Otroka je pretepal od njegovega petega meseca. Nekega dne tega nisem več prenesla...«

»Sedaj vem, da me ni imel rad. Tega sploh ni sposoben...«

»Če je bil v bližini, sem od strahu otrpnila... Hodila sem po prstih, da ga ne bi razburila...«

»Ves čas sem se bala, da bo ubil mene ali otroka, ali pa, da bom ostala invalidka.«

»Najhuje je bilo, ker nisem mogla nikomur povedati. Bilo me je tako sram, da bi raje umrla kakor povedala...«

»Ko sem prosila za pomoč, so me spraševali, zakaj ne odidem, nihče pa ni povedal, kam naj grem...«

To so besede trpinčenih, pretepanih žensk, ki so namesto toplote, razumevanja in ljubezni dobile udarce in psovke.

V varno hišo so prišle same ali z otroki –

izgubljenimi, osamljenimi, odrinjenimi otroci. Ko nihče več ne zna svetovati, kako naprej, ostane pogosto le odhod od nasilneža.

Sliši se enostavno, vendar izkušnje kažejo, da je za pretrganje nasilnega odnosa ženska le redko sposobna takoj, ko se nasilje pojavi. Ženske praviloma leta dolgo vlagajo energijo, moč in emocionalno pripravljenost v to, da bi odnos postal znosen. Večina žensk poleg sramu zaradi nasilja, ki ga doživljajo, in občutka krivde, da se jim to dogaja, razvije optimistično prepričanje, da se bo nasilje končalo, če bodo same boljše, pozornejše, bolj razumevajoče. Ženske v takem odnosu niso le nemočne, nasprotno, so angažirane in verjamejo, da bo njihova moč in spremenjeno vedenje spet vneslo harmonijo v odnos.

Odločitev za odhod od nasilnega partnerja je dolgotrajen proces, odločitev pa izjemno težka. Po nekaterih podatkih, s katerimi razpolaga policija, se ženska odloči za pretrganje nasilnega odnosa šele potem, ko je bila 35 krat pretepena. Zaradi socialne izolacije, ki je ena od posledic nasilnega intimnega odnosa, ostaja ženska v takem odnosu tudi zato, ker nima kam.

Pri delu z nasiljem se zdi morda najpomembnejše to, da nismo pasivni. Če ne storimo ničesar, se postavimo na stran storilca, saj ta od nas pričakuje prav to – da

ne bomo ukrepali. Žrtev, nasprotno, od nas pričakuje, da bomo dejavni. Zanj je naše delovanje morda vprašanje preživetja. Naš molk pomeni toleranco – zeleno luč za nasilneža, da nadaljuje svoje početje. Naši dvomi in predsodki prav tako. Če pa odločno postavimo meje svoje tolerance, ki za nasilje v družini ne sme biti večja od nič, tj., »zero tolerance«, za katero se z javno kampanjo zavzemajo nekatere ustanove v Angliji, pomagamo tudi tistim, ki preživljajo nasilje, da oblikujejo svoje meje.

Postavljanje meja nasilju se prične, ko smo pripravljeni prepoznati, da so storilci nasilnih dejanj najpogosteje moški, ženske in otroci pa praviloma tarča njihove agresije. Problem moškega nasilja moramo razumeti kot družbeni in politični problem, ki zahteva socialne in politične rešitve, te pa morajo vsebovati jasno in nedvoumno sporočilo: da so kriminalna dejanja zoper ženske in otroke slaba sama po sebi (ne glede na okoliščine, v katerih so storjena) in jih ni mogoče tolerirati ne na zasebni in ne na družbeni ravni.

V varni hiši se zavzemamo za ničelno toleranco do nasilja in pomagamo tistim, ki se želijo zavarovati, postavljati njihove lastne meje. Zato da bi se nekoč zmogle postaviti zase in za svoje otroke:

»Dovolj je bilo... Nočem... Ne dovolim!«

Brigita Peršak